

TELEVİZYONLA EĞİTİMİN İLKELERİ VE TÜRKİYEDEKİ UYGULAMALAR¹

Doç. Dr. Kâmuran ÇİLENTİ *

Bu bildiride, televizyonun diğer eğitim araçları arasındaki yerine ve önemine değinilmekte; televizyonla eğitimin ön koşulları ve ilkeleri belirtilmekte; sonra da bu ön koşullar ve ilkeler ışığında Türkiye'deki televizyonla eğitim girişimlerinin görünümü incelenmektedir.

Televizyonun diğer eğitim araçları arasındaki yeri ve önemi :

Hangi alanda ya da konuda olursa olsun eğitim, bireylere, kendi yaşantıları yoluyla birtakım özellikler kazandırma sürecidir. Kazandırılmak istenen bu özellikler, bireylere verilecek eğitimin hedeflerini oluşturur (Ertürk, 1972, s.12-24).

Bireyler, belli bir konudaki eğitimin hedeflerine, her hedef için önceden belirlenmiş olan bazı davranışları kazanarak ulaşırlar. Öyleyse, bireyleri belli bir konuda eğitimden geçirmek, onlarda, o konuyla ilgili önceden belirlenmiş bazı davranışları oluşturmak demektir. Eğitim sırasında bireylerde oluşturulmak istenen bu davranışlara günümüzde, davranışsal hedefler (ya da hedef-davranışlar) adı verilmektedir. Belli bir konuyla ilgili hedef-davranışların bireylerde nasıl oluşturulacağı, ilk insanın «Bildiyimi başkalarına nasıl öğretirim?» sorusundan başlangıcını alan, 18 inci yüzyıldan sonra fiziksel bilimlerin teknolojik ürünlerini kul-

(1) Bu bildiri, 29-31 Mayıs 1979'da Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde yapılan Uluslararası II. Eğitim Teknolojisi Semineri'nde sunulmuştur.

(*) Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü.

lanarak ilerleyen, nihayet günümüzde davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenmeyle ilgili araştırmalarına ve kuramlarına dayalı olarak gelişmesini sürdüren «eğitim teknolojisi» adındaki bilim dalının konusudur (Çilenti, 1978, s. 20,31).

Eğitimci ya da öğretmen, eğitimini yapacağı konunun hedeflerine ulaşmış, yani o konuyla ilgili bilgi, duygu, tutum ve becerileri daha önceden kazanmış olan kişidir. Eğitim sırasında, eğitimcinin ya da öğretmenin yapacağı iş, bu bilgi, duygu, tutum ve becerileri öğrencileriyle paylaşmak, yani bunlarla ilgili bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışları öğrencilerinde de oluşturmaktır. Oysa ki, bireylerin, sahip oldukları bilgi, duygu, tutum ve becerileri davranış değişikliği oluşturmak için başkalarıyla paylaşmaları sürecine «iletişim» adı verilmektedir. Öyleyse, eğitimci ya da öğretmenin belli bir konuda eğitim yapabilmesi için öğrencileriyle iletişim kurması gereklidir (Çilenti, 1978, s. 37).

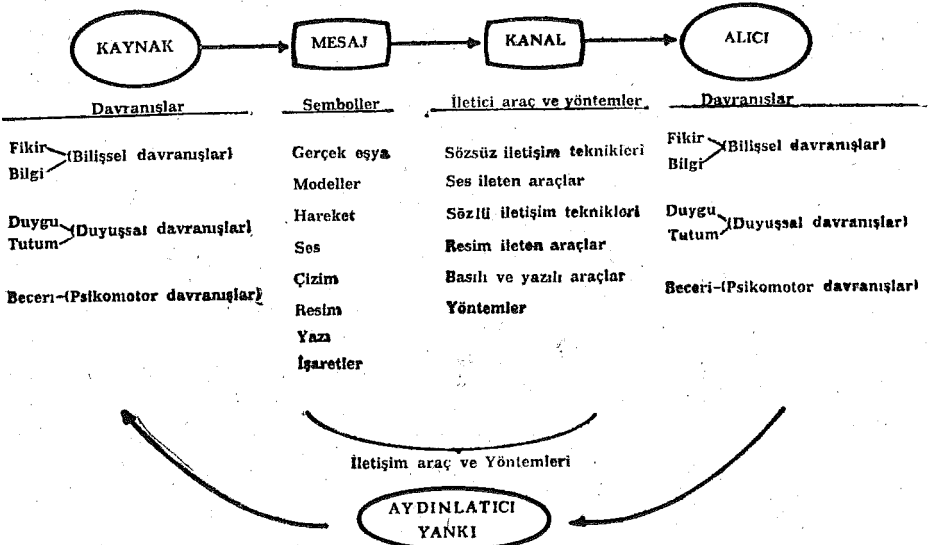
İletişim sürecinde, eğitimci ya da öğretmen, eğitimini yapacağı konuyla ilgili bilgi, duygu, tutum ve becerilerini önce, ya gerçek eşya, olgu ve olaylar, ya da bunların yerini tutan model, hareket, ses, resim, yazı ve işaretler gibi sembollerden yapılmış mesajlar haline getirir; sonra da bunları birtakım iletici araç ve yöntemlerden oluşmuş bir kanalla öğrencilerine göndererek onların, konuyla ilgili bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışları oluşturacak yaşantılar kazanmalarını sağlar. Eğitimci ya da öğretmen, iletişim sürecinde kaynak, öğrenciler de alıcıdır. İletişim sonucunda, öğrencinin kazandığı yaşantılar, istenen doğrultuda gerekli davranışları oluşturmuşsa eğitim gerçekleşmiş demektir.

İletişim işlemi kullanılan mesajlarla kanalları oluşturan sembol, araç ve yöntemlerin tümüne birden «iletişim araç ve yöntemleri,» ya da «eğitim araç ve yöntemleri» adını vermekteyiz (Çilenti, 1978, s. 52-53). (Bkz. Şekil 1).

Amerikalı eğitimci Edgar Dale, değişik eğitim araç ve yöntemleriyle kazanılabilecek yaşantı çeşitlerini somuttan soyuta, basitten karmaşığa, beş duyu organıyla edinilenden bir duyu organıyla edinilene, kendi kendine edinilenden başkası yardımıyla edinilene doğru, bir koni biçiminde sıralayarak «yaşantı konisi» adını verdiği bir model oluşturmuş; böylece, yaşantılarla birlikte, eğitim araç ve yöntemlerini de yukarıda sayılan ölçütlere göre sınıflamıştır (Dale, 1956, s. 46).

TELEVİZYONLA EĞİTİMİN TÜRKİYEDEKİ UYGULAMASI

İLETİŞİM

ŞEKİL 1

Televizyon, bu yaşantı konisinin ortaya yakın üst kısmında yer almaktadır. Buradaki yerine bakarak televizyonun, göze ve kulağa etki yapan; sergilere göre daha soyut ve karmaşık; hareketli film, hareketsiz resim, radyo, teyp ve plaklara göre ise daha somut ve basit yaşantılar sağlayabilen bir araç olduğunu söyleyebiliriz. (Bkz: Şekil 2).

Televizyonu, diğer eğitim araçları arasında belirgin hale getiren ve onun iletişim ve öğrenme süreçleri yönünden önemini artıran üç önemli özeliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ve en önemlisi, çok uzaklarda oluşan olayları ve olguları, oldukları anda oldukları gibi, sesleriyle ve hatta doğal renkleriyle gösterebilmesidir. İkincisi ise, olay ve olguların görüntü ve seslerini çok geniş bir alana yayılmış insan kitlelerine ulaştırabilmesidir. Televizyonun üçüncü önemli özeliği ise, Dale'in yaşantı konisinde sıralanmış olan bütün eğitim araç ve yöntemlerini, ayrı ayrı ya da bir ara-

*

TELEVİZYONLA EĞİTİMİN TÜRKİYEDEKİ UYGULAMASI

Televizyonun eğitim açısından en sakıncalı özeliği, tek yönlü bir iletişim aracı oluşudur. Bu özellik, programın verililişi sırasında sunucularla seyirciler arasında iki yönlü bir ilişki kurabilmesini önlemekte, iletişimin alışlagelmiş ilkelerini zedelemektedir.

Televizyonun öğrenmeyle ilişkilerini inceleyen birçok araştırmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Bu araştırmaların, televizyonla eğitimi etkileyebilecek olan bazı önemli sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz :

1 — Televizyonla eğitimi, geleneksel sınıf içi eğitimiyle karşılaştıran araştırmaların % 90'ı, bu iki yoldan yapılan eğitimin, gerek öğrencilerin başarısı gerekse bilgi miktarı yönünden anlamlı bir fark göstermediğini kanıtlamıştır.

2 — Basit bir şekilde hazırlanmış televizyon programlarını izleyen öğrenciler, soyut görsel sembollerin kullanıldığı programları izleyenlerden daha başarılı olmaktadırlar.

3 — Televizyonla eğitim programlarının bir başkasının gözetimi altında izlenmesi başarıyı etkilememektedir.

4 — Televizyon programındaki kaynağın saygınlık derecesi öğrenmeyi etkilememektedir.

5 — Uygulama yapabilecek aynı araçlara sahipeler, televizyonla eğitim gören öğrenciler, psikomotor becerileri, geleneksel sınıf içi eğitimi gören öğrenciler kadar iyi öğrenebilirler (1-5 üncü maddeler için bkz: Holmes, 1959).

6 — Televizyonla eğitim, birtakım öğrenme etkinlikleriyle birlikte yürütüldüğü zaman çok etkili olur.

7 — Psikomotor davranışlar, televizyon programlarında sübjektif açıdan sunulduklarında daha iyi öğrenilmektedir.

8 — Görsel araçlar, program süresince, öğretmen ve yardımcı ekip tarafından dikkatle planlanmış bir şekilde ve kesintisiz olarak sunulabilirse öğrenciler konuyu daha iyi öğrenmektedirler.

9 — Televizyonla eğitim programlarında, düz anlatım, söyleşi, panel tartışması gibi, değişik sözlü iletişim tekniklerinin öğretme yönünden birbirinden farkı yoktur.

10 — Programın izlenişi sırasında soru sorma ve tartışma olanının bulunmaması, karmaşık konuların, özellikle ileri sınıflardaki öğrenciler tarafından öğrenilmesinde televizyonun etkililiğini azaltır.

11 — Gelişmekte olan yörelerde televizyonla eğitim, öğrenmeye yönelik büyük ölçüde motivasyon sağlar.

12 — Televizyon, gelişmekte olan yörelerde, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde çok etkili bir araçtır (6-12'nci maddeler için bkz: Chu and Schramm, 1967.).

Televizyonla eğitimin önkoşulları ve ilkeleri :

İkinci Dünya Savaşından sonra dünyanın büyük ülkelerinde bilimsel gelişmenin hızlanması, teknolojik alandaki hızlı ilerlemelerin bütün ülkeleri etkilemesi ve nüfusun hızla çoğalmağa başlaması, toplumların sosyo-ekonomik yönden çözümünü güç problemlerle karşılaşmalarına neden oldu. Bu değişmeler ve problemler eğitimin, toplumların sosyo-ekonomik gelişmeleriyle ilişkisinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koydu. Ayrıca 1950'lerden bu yana bağımsızlığına kavuşan yeni devletlerin hızlı gelişme çabasına girişmeleri de eğitimin önemini bir kat daha artırıyordu. Bu durum, okulların eğitim programlarında bilimsel, teknik ve sosyo-ekonomik gelişmelere paralel değişikliklerin yapılmasına neden oldu. Bu arada sistem yaklaşımı, çağdaş program geliştirme yöntemleri ve nihayet davranış bilimlerinin verilerine dayalı çağdaş bir eğitim teknolojisi, eğitimin çehresini değiştirmeye başladı. Sınıflarda uygulanan bir arada eğitimin yerini, çok çeşitli bireysel eğitim yöntemleri almağa başladı. Fakat bütün bunlar çoğalan nüfus için yeterli sayıda okul binası ve öğretmen ihtiyacını karşılamadığı gibi hızla gelişen bilim, teknoloji ve eğitim yöntemlerinin gerektirdiği kalitede, özellikle fen, matematik ve çağdaş diller için öğretmen ve eğitim aracı yetersizliğini de gideremiyordu. Aynı zamanda gelişen endüstri, ekonomi ve teknik alanlarda da sayı ve kalite yönünden teknisyen eksikliği problem olmağa başlamıştı. (Council for Cultural Co-Operation of the Council of Europe, 1967, s. 84).

Nihayet bütün bunlara çare olarak, daha 1950'lerde Amerika Birleşik Devletlerinde başlamış olan televizyonla eğitim, 1960'lardan itibaren diğer ülkelerde de yaygın bir eğitim yöntemi olarak kullanılmaya başlandı.

Televizyonla eğitimin, gelişen ve değişen toplumların eğitim sorunlarını çözüme oldukça başarılı olması, bu aracın daha önce sözünü ettiğimiz (1) aynı anda çok geniş halk kitlelerine ulaşabilme ve (2) her çeşit eğitim aracını ayrı ayrı ya da bir arada kullanabilme özelliklerinden ileri gelmektedir.

Televizyonla eğitimin gelişen toplumlardaki sorunları çözüme sağladığı yararları şöyle sıralayabiliriz :

TELEVİZYONLA EĞİTİMİN TÜRKİYEDEKİ UYGULAMASI

1. Televizyonla eğitim; öğrencilerin okullara bağlanması zorunluğunu ortadan kaldırdığı için okul binası yokluğu sorununun çözümüne yardımcı olur.

2. Televizyonla eğitim, çok sayıda öğrencinin, elde mevcut, iyi yetişmiş, kaliteli öğretmenlerden yararlanmasını sağlayarak gerek sayı gerek kalite yönünden öğretmen ihtiyacı sorununun çözümüne yardım eder.

3. Televizyonla eğitim, programları izleyen iyi yetişmemiş öğretmenlerin hizmet içinde kaliteli hale gelmelerine yardımcı olur.

4. Televizyonla eğitim, elde bulunan çeşitli ve kaliteli eğitim araçlarından çok sayıda öğrencinin demonstrasyon yoluyla yararlanmasını sağlayarak sayı ve kalite yönünden araç ihtiyacı sorununun çözümüne yardımcı olur.

5. Televizyonla eğitim, çeşitli alanlarda duyulan insan gücü ihtiyacının ekonomik bir şekilde giderilmesini sağlamaktadır.

6. Televizyonla eğitim, okula gidememiş, öğrenimini tamamlayamamış yetişkinlerin toplumun kalkınma ve gelişiminde etkili birer eleman olmalarını sağlamaktadır (Fidan, 1977, s. 82-83). Alkan, 1977, s. 184. Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe, 1967, s. 84-85).

Televizyon, eğitimde çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır.

1. Okullarda verilen derslerde aynen ders kitabı gibi ana kaynak olarak,

2. Okullarda verilen dersleri daha iyi öğretmede diğer ders araçları gibi vazgeçilmez birer destekleyici olarak,

3. Ders konularına fazladan eklenerek onları zenginleştirmede,

4. Konuları bir öğretmen gibi doğrudan doğruya öğretmede. (Burke, 1971, s. 64-68).

Hangi amaçla kullanılırsa kullanılsın, televizyondan, toplumun beklediği yararların sağlanabilmesi için televizyonla eğitimde bazı önkoşullara ve ilkelere uyulması zorunlu olur. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

1. Kurulacak televizyonla eğitim sisteminin amaçları, hangi düzeyde, kimlere, hangi çeşit eğitim verileceğini açık seçik belirleyecek şekilde saptanmalıdır.

2. Kurulacak televizyonla eğitim sistemi, örgüt, personel, donatım ve işleyiş yönünden, çağdaş sistem yaklaşımına uygun şekil-

de planlanmalı ve nasıl başlayıp nasıl gelişeceği ileriye dönük olarak programlanmalıdır.

Bu planlama ve programlamada :

a) Amaçlara ve çevre olanaklarına göre yayın alanı saptanmalı.

b) Yayın alanına uygun yapı ve güçte verici sistemi ya da ağı hazırlanmalı.

c) Amaçlara ve yayın alanına uygun stüdyolar; grafik, foto-film, baskı-teksir ve bakım-onarım atelyeleri ile bölgesel izleme merkezleri ve uygulama laboratuvar ve derslikleri kurulmalı.

d) Program geliştirmeye ilgili kütüphane ile film, film şeridi, slayt, fotoğraf ve gerekli doküman arşiv ve depoları ve gösteri salonları hazırlanmalıdır.

e) — Sistemi yönetici personel,

— Ders programlarını geliştirici ve değerlendirici personel,

— Televizyon programlarının yazıcı, yapımcı, yönetici ve bilimsel deneticileri,

— Stüdyo ve atelyelerin mühendisleri ve teknik personeli,

— Sunucu televizyon öğretmenleri,

— Öğrencilerin gelişimini ve değerlendirilmesini gözleyip sürdürecektan danışman öğretim üyeleri,

— Bölgesel izleme merkezlerinde, uygulama laboratuvarları ve dersliklerde, geçici ya da sürekli olarak görevlendirilecek personel, sayı bakımından sistemin büyüklüğüne, yapılacak işin hacmine göre saptanmalı ve işlerini aksatmadan yapabilecek yeteneklere sahip olacak şekilde atanmalı ya da yetiştirilmelidir.

3. Gerek yeni ders programları geliştirmede, gerekse hazır ders programlarına dayalı televizyonla eğitim programlarını planlamada çağdaş eğitim programı geliştirme yöntemleri ile bu yöntemlerin gerektirdiği, eğitim felsefesi, davranış bilimleri uzmanları, konu alanı uzmanı, eğitim teknolojesti, konu alanı öğretmeni, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi personele yer verilmelidir.

4. Bir televizyonla eğitim programının yapımında;

a) Televizyon öğretmenin yazılı bir metne ya da araştırmaya dayalı olarak eğitim senaryosu hazırlaması,

b) Yapımcının televizyon öğretmeniyle ve grafikçi, dekorcu gibi teknik personelle birlikte çalışarak görüntü ve deney malzemesini, kamera metnini ve soğuk provaları uygulaması,

c) Program yönetmeninin, televizyon öğretmeni, stüdyo şefi, kameracılar, resim seçici ve kayıtçılar, ışıkçılar, makyajcılar ve kamera kontrol personeliyle birlikte çalışarak kamera metnini uygulayıp sıcak provaları ve programı gerçekleştirme şeklindeki basamaklar, atlanmadan ve dikkatle izlenmelidir (Gordon, 1971, s. 125-178 ve Sarioğlu 1976, s. 103-156).

5. Televizyonla eğitim programlarının yapılıp sunulduğunda önemli bir yeri olan televizyon öğretmenlerinin, kendi konu alanlarında bilgi ve beceri sahibi olan başarılı ve şahsiyet sahibi sınıf öğretmenleri arasında seçilmeleri ve yapım alanında özel olarak yetiştirmiş olmaları şarttır (Burke, 1971, s. 57-86).

6. Bir televizyonla eğitim programı şu özelliklere sahip olmalıdır (Çilenti ve diğerleri, 1977, Ek - 3) :

a) Öğrencinin, programdan önce program sırasında ve programdan sonra neler yapacağını açıklayan ve konunun metnini kapsayan bir kılavuzu bulunmalıdır.

b) Eğitimin kalitesi yönünden programın :

(1) Belirli hedefleri bulunmalı; planlanması ve dili öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.

(2) İçeriği bilimsel gerçeklere uygun olmalıdır.

(3) Konusu, iyi seçilmiş eğitim araç ve yöntemleri kullanılarak ustalıkla sunulmalıdır.

c) Teknik yönden, bir televizyonla eğitim programı : çekim kompozisyonları estetiğine, kaliteli görüntü ve seslere, konuya uygun akış sağlayan iyi bir kurguya sahip olmalıdır.

7. Belli bir düzeyde, kredili ya da formal bir televizyon eğitimine girecek öğrencilere, kayıtları yapıldıktan sonra :

a) Programın nasıl işleyeceğini,

b) Danışman öğretmenlerle nasıl haberleşebileceğini,

c) İzleme merkezlerinin yerlerini ve programları izlemeyle ilgili yöntem ve kuralları,

d) Uygulamaların ne zaman, nerelerde, nasıl yapılacağını,

e) Değerlendirme yöntemlerini açıklayan broşürler gönderilmelidir.

8. Televizyonla eğitim programlarıyla ilgili öğrenci kılavuzları ve açıklayıcı broşürler, programların yayımlanmasından önce öğrencilerin eline geçmelidir.

Türkiye'deki televizyonla eğitim girişimleri :

Türkiye'de ilk televizyon yayınlarının, 1952 yılında İstanbul'da Teknik Üniversitede, öğrenciler için bir uygulama aracı olarak kurulan istasyonla başladığı bilinmektedir.

Eğitimle ilgili ilk televizyon yayınları ise, 1968 yılı başında, Ankara televizyonunun deneme yayınlarıyla birlikte başlamıştır.

Bu ilk yayınlar, Millî Eğitim Bakanlığı Film-Radyo ve Televizyon Merkezi'nin elemanları tarafından hazırlanan ve TRT stüdyolarında gerçekleştirilip 15 günde bir 15 dakika süren canlı yayınlardı. Bazılarına filmlerin de eklendiği bu programlar, yetişkinlere hitap eden genel eğitim konularını kapsamaktaydı.

1970 yılının başlarında bu programlar «Okul Televizyonu» adını alarak haftada 15 dakikaya çıkarıldı; 2-3 ay sonra da, biri film biri canlı yayın olmak üzere haftada 15'er dakikalık iki program haline getirildi (Bozkurt, 1968, 1975).

Türkiye'deki ruhsatlı televizyon alıcısı sayısının 1968'te 402, 1970'te ise 3279 olduğu düşünülürse bu programların ne kadar az seyirciye hitap ettiği anlaşılır. (Devlet İstatistik Enstitüsü, 1974, s. 326) 1971-1972 yılında yine aynı cinsten 21 canlı, 50 kadar da filmli eğitim programı yapıldı (Bozkurt, 1968-1975).

Millî Eğitim Bakanlığı eliyle hazırlanan bu eğitim programlarına dizi fikri, ilk defa 1972-1973 öğretim yılında girdi ve o yıl 60'ı ilk okul 5'inci sınıflar için, 52'si yetişkinler için olmak üzere 112 canlı program içeren diziler yayınlandı. (M.E.B. F.R.T. ile Eğitim Merkezi, 1972.).

1973 Ekiminden itibaren aynı kuruluş, «Okul Televizyonu» projesi adıyla geniş bir yapım faaliyetine girdi ve haftanın dört gününde birer saat yer alan lise ve ortaokullar için fizik, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi, yabancı diller ve ilkokullar için fen ve tabiat bilgisi programlarını bir yıl süreyle yayınladı.

1974-1975 öğretim yılında bu diziler «Evren ve Biz» ve «Onlarla Birlikte» adıyla iki dizi eklenerek devam etti (Bozkurt, 1968-1975).

Buraya kadar gelişimini izlediğimiz bu ilk televizyonla eğitim programları, öğretme yöntemleri ve teknik kalite yönünden iyi sınırları içinde değerlendirilebilecek programlardı. Fakat 1975'te ülke yüzölçümünün ancak % 5.3'ünde televizyon yayınlarının izlenebildiği (Devlet Planlama Teşkilatı, 1974, s. 253) ve topu topu 639.348

televizyon alıcısı bulunduğu için (Devlet İstatistik Enstitüsü, 1979, s.174) bu yayınlar çok az sayıda kimse tarafından izlenebiliyordu. Bu yayınların diğer bir eksik tarafı da, izleyiciler için hazırlanmış faaliyet kılavuzlarının ve basılmış metinlerinin bulunmaması idi.

Yalnız, 1970 yılı programlarını öğretmenlere açıklamak ve sınıfta onları nasıl izleteceklerini göstermek amacıyla «Okul Televizyonu Öğretmen Kılavuzu» adıyla bir seri kitapçığın hazırlandığını bilmekteyiz. (M.E.B. Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi, 1970, 1).

1973-1974 öğretim yılında, Millî Eğitim Bakanlığı, üniversitelerin kapılarındaki öğrenci yığılımına çareler aramaya başladı.

O günlerde Üniversitelerarası Giriş Sınavına giren 100.000 öğrencinin ancak 40.000'i üniversitelere girebiliyor, 60.000'i açıkta kalıyordu. Bu 60.000 öğrenciyi bir yerlere yerleştirmek gerekiyordu. Bu, o zamanki hükümetin benimsediği sosyal adalet kavramına uygun bir davranış olacaktı.

Bunun için iki girişimde bulunuldu. Bunlardan biri Millî Eğitim Bakanlığının 8 Mayıs 1974 günlü onayıyla açılan Deneme Yüksek Öğretmen Okuluydu. (Akalin, 1975, s.12-18). Bu okul, eğitim teknolojisinin çeşitli araç ve yöntemlerini kullanıp denemeler yapacak, çok amaçlı eğitimin uygulanması yolunda vardığı sonuçlardan ve geliştirdiği modellerden bütün eğitim sistemimizin yararlanmasını sağlayacaktı.

Bunu gerçekleştirebilmek için bu okula ilk yıl için 478 öğrenci alınmış, 1'i doktor, 14'ü bilim uzmanı, 16'sı üniversite mezunu ve 15'i yüksek dereceli öğretmen okulu mezunu olmak üzere 46 öğretmen ve idareci atanmış, ayrıca Hacettepe, Ankara ve Boğaziçi Üniversitelerinden 4 doçent, 9 doktor ve 1 bilim uzmanı danışman olarak getirilmişti.

Okulda bir eğitim teknolojisi merkezi geliştirilmeye başlanmış, 30 öğretmen Millî Eğitim Bakanlığı Film-Radyo ve Televizyon ile Eğitim Merkezinin de yardımıyla, program geliştirme, iletişim, eğitim teknolojisine giriş, televizyon senaryosu yazımı, televizyon programı yapımı, televizyon öğretmenliği, ve programlı mini-kurs öğretimi kurslarından geçirilmeye başlanmıştır. Bu arada 40 tane televizyonla eğitim programı planlanmış, bunlardan 18'inin yazımı ve 10 tanesinin çekimi gerçekleştirilmiştir. Bu prog-

ramlar ortanın üstünde derece alabilecek, ilerisi için ümit veren programlardı.

Bu girişimin, oldukça zaman alacağı, ancak en çabuk 2-3 yıl sonra televizyon yayınlarına geçebileceği daha baştan anlaşılıyordu.

Öğrencilerin üniversite kapılarında yığılımını giderecek ikinci girişim, 1960-1961 yıllarından beri sessizce işlemekte olan mektupla öğretim uygulamasının Millî Eğitim Bakanlığının 5 Haziran 1974 tarihli onayıyla canlandırılması oldu. (Akalin, 1975, s. 6).

Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi adını alan bu yeni kurumda, eğitim enstitüleriyle, yüksek teknik öğretmen okullarının eğitimini vermek üzere kitaplar hazırlatıldı. İlk anda 46.000 öğrenci bu okula kaydoldu. Öğrencilere, mektup gönderme yoluyla verilecek eğitimin, o anda değilse bile daha sonraki yıllarda radyo ve televizyon yoluyla desteklenmesi de planlanmıştı. Bu programda, bir yıl sonunda, başarı gösteren öğrencilerin sayısı 3674'tü (Yaykur Başkanlığı, 1979).

Bu iki girişimin de faaliyeti 1975-1976 öğretim yılı başındaki hükümet değişmesinin sonucunda durduruldu. Deneme Yüksek Öğretmen Okulu derhal kapatıldı. Bir süre sonra da, Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi, Bakanlığın 26.9.1975 tarihli onayıyla Açık Yüksek Öğretim, Örgün Yüksek Öğretim ve Dıştan Bitirme Programları da eklenerek Yaygın Yüksek öğretim Kurumu (YAYKUR) adıyla yeniden faaliyete geçirildi (YAYKUR, 1975-76, s. 5).

Açık Yüksek Öğretim kısmı Teknik Bilimler, Hayati Bilimler, Sosyal Bilimler diye üç bölüme ayrılmış 6436 öğrenci kaydetmişti. Yapılan planlamaya göre gerek bu kısmın gerekse Mektupla Öğretim kısmının öğrencileri hem mektupla (aslında her ders için hazırlanmış kitaplarla) hem de yapılacak televizyon ve radyo programları yardımıyla eğitim göreceklerdi.

Bir yıl içinde, dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş bir hızla çeşitli ders alanlarında 328 televizyonla eğitim programıyla 165 radyo ile eğitim programı hazırlandı (YAYKUR, 1975-1976, s. 74-76).

YAYKUR'un eğitim programları birinci yılın sonunda, kendi Planlama, Programlama - Değerlendirme Dairesi tarafından, kamu kurumlarının insangücü ihtiyaçlarıyla ilgili olarak yapılan bir araştırmannın (YAYKUR, 1976) sonuçları ışığında yeniden gözden geçirilip düzenlenmeye başlanmış; yeni konularla ilgili televizyon ve

TELEVİZYONLA EĞİTİMİN TÜRKİYEDEKİ UYGULAMASI

radio programlarının yapımı planlanırken eski programların da ıslahı yolunda adımlar atılmıştır.

Bu çabaların bir parçası olarak hazırlanan bir rapor (Çilenti ve diğerleri, 1977) bize YAYKUR'un televizyonla eğitim programları hakkında aşağıdaki bilgileri vermektedir:

1. YAYKUR televizyon programlarının sunucuları olan öğretim üyeleri, genellikle, televizyon programlarının yapım basamaklarından, ön hazırlık olarak neler yapmaları gerektiğinden, yapımcı, yönetmen ve diğer teknik elemanlarla ilişkilerinin neler olması gerektiğinden bilgileri olmadan bu işe girişmişlerdir.

2. Öğretim Üyeleri, genellikle, programın çekiminden önce eğitim senaryosunu yapımcıya vermemişlerdir.

3. Bu yüzden de yapımcı ve yönetmenler kamera metni hazırlamadan işe girişmek zorunda bırakılmışlardır.

4. Genellikle programların çekiminden önce soğuk ve sıcak provalar yapılmamıştır.

5. Bu yüzden de kameraların çekim sırasında «avcı kamera» şeklinde çalışması zorunluluğu doğmuştur.

6. Programların çok büyük bir kısmında, yok denecek kadar az sayıda ve kalitesiz eğitim araçları ve grafikler kullanılmıştır.

7. Bunun sonucu olarak da, genellikle, uygun dekor ve kaliteli eğitim aracından yoksun «konuşan kafa» biçiminde, ilgiyi çekmeyen ve radyo programlarından farklı olmayan televizyon programları ortaya çıkmıştır.

8. Bu aksaklıkların genellikle, öğretim üyelerinin bu konuda aydınlatılmaması, çok kısa zamanda hemen yayına girecek çok sayıda programın, hazırlık yapılmadan, alelacele yapımı zorunluluğundan doğduğu saptanmıştır.

YAYKUR'un yayın ve yeni program yapım faaliyetleri, Hükümetin yeniden değişmesiyle 1978 yılı baharında tekrar durdurulmuştur. Fakat kayıtlı açık öğretim öğrencilerinin sınavları ve öğün eğitim öğrencilerinin okullardaki çalışmaları devam etmektedir.

Son aylarda, YAYKUR'un açık öğretim öğrencilerini, açık üniversite haline getirilecek olan Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Televizyonla Eğitim ve Öğretim Fakültesinin devralacağı işitilmektedir.²

Öneriler :

Buraya kadar söylenenlerin ışığında bundan sonra ülkemizde yapılacak televizyonla eğitim girişimlerine şu öneriler ışık tutabilir :

1. Televizyon programları yapılırken program geliştirme, davranış bilimleri, eğitim teknolojisi ve konu alanı uzmanlarıyla televizyon öğretmenlerinin, mutlaka televizyon yapımcı, yönetici ve teknisyenleriyle birlikte çalışmaları sağlanmalıdır.

2. Televizyonla eğitim kurumlarının kadrolarında, her bilim dalından televizyon öğretmenlerinin de daimi olarak yer alması mutlaka sağlanmalıdır.

3. Programların mümkün olduğu kadar çok ve kaliteli grafik ve çeşitli eğitim araçları kullanılarak hazırlanmasına özellikle fen derslerinde demonstrasyonlara yer verilmesine dikkat edilmelidir.

4. Yurdun, televizyonun ulaştığı köşelerinde izleme merkezleri açılmadan ve her öğrencinin çalışmalarını izleyecek danışman öğretim üyeleri atanmadan eğitime başlanmamasına özellikle dikkat edilmelidir.

(2) Bu bildirin sunuluşundan bu yana geçen zaman içinde, YAYKUR öğrencileri, eğitim enstitülerine ya da meslek yüksek okullarına nakledilerek öğrenimlerine devam ettirilmişlerdir. 12 Eylül 1980 sonrası kurulan yeni hükümet, Resmi Gazetenin 20 Temmuz 1982 gün ve 17760 numaralı sayısında, 41 Numaralı Kanun Hükmündeki Kararname'yi yayınlarak Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin İletişim Bilimleri Fakültesini, Televizyonla eğitim yapması için «Açık Öğretim Fakültesi» adıyla Anadolu Üniversitesi'ne bağlamıştır. Bu Fakültenin, iyi yetişmiş öğretim elemanlarının gayreti ve her yıl gelişmekte olan stüdyo ve tesisleriyle, yeterli derecede hazırlandıktan sonra Türkiye'nin özlenen açık üniversitesi haline geleceğini ümit etmekteyiz.

PRINCIPLES OF EDUCATION VIA TELEVISION AND PRACTICES IN TURKEY¹

Assoc. Prof. Dr. Kâmuran ÇİLENTİ

Summary

Education is a process to make individuals gain the cognitive, affective, and psychomotor behaviors desired by the society. These behaviors are called behavioral objectives of education. A teacher is a person who has already gained the behaviors related to the topics which he/she is going to teach. All teachers can teach the predetermined behaviors to their students through communication process. Without communication nobody can teach anything to another people. A communication process is made up of the components named source, message, channel, receiver, and feed-back.

A teacher acts as a source in each communication at the school. When he/she tries to teach any knowledge, affection, attitude, or skill, has to prepare a message which represents the things which he/she wants to teach. Then he/she sends this message to the students (or receiver) through a channel which is a medium or method of transmission. During communication, the reactions of receiver showing whether the message is understood or not are called feed-backs.

The message of a communication process can be made up of real things or their substituting symbols such as models, pictures, sounds, drawings, writings, or signs. The channel, in its turn, can be any transmitting medium, method or technique. In a communication process real things, symbols, media, and methods which are used as the constituent elements of the messages and channels,

(1) This paper was presented at the II'nd International Seminar of Educational Technology met on 29 - 31 May 1979 in Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimer Akademisi.

altogether are called «communication media and methods.» At the same time, these are «educational media and methods» for the things being taught in that particular communication. (See figure 1).

Edgar Dale created a model named «cone of experience» by classifying educational media and methods, and experiences gained through them, according to their concreteness and abstractness. (See figure 2). In this model, television takes place at the bottom of the upper half of the cone. When we examine this model, we see that television is a mass communication medium which can make use of all other educational media and can transmit the pictures and sounds of distant events as they happen. With these characteristics, educational television has helped in solving educational problems of the developing and changing societies since 1950's.

To be successful, a new educational system via television should have obviously cited objectives, should be planned and organized according to the modern system approach, and should produce television programs by using up-to-date curriculum development methods and production techniques.

The first television broadcasting in Turkey started in 1952 at The Technical University of Istanbul as a student experimentation. Later, in 1968, the first educational television broadcastings started as live programs among the experimental Ankara Television programs. The Turkish Ministry of Education began to produce serial television programs for elementary and secondary education in the fields of science, physics, mathematics, social studies, and foreign languages. Most of these programs lacked for the teaching guides. In 1974, the same ministry, established «The Experimental Higher Teachers Training School» in order to produce, try, and develop educational television programs by the help of university faculty members through modern curriculum techniques. In one year 40 programs were planned and 10 of them were produced. In 1975, these activities were stopped by the new government. Instead of that experimental school, an open education institution established to teach thousands of students via television and letters. In one year 328 unqualified educational television programs were produced and broadcasted in a hurry. In 1978, this institution also was closed by a new government.

Since 1978, Turkish television has not broadcasted any single or serial educational program directly connected with the school curriculums. Finally the new government, published a decision in July 1982 to establish a new «Open Education Faculty» at Anadolu University in Eskişehir. We hope that, after being prepared adequately, this new institution will start to produce and broadcast new educational television programs by using modern curriculum development and production techniques.

K A Y N A K L A R
(Bibliography)

- Akalın, Kemalettin. **Eğitim Teknolojisi ve Deneme Yüksek Öğretmen Okulu Projesi**. Ankara: Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, 1975.
- Alkan, Cevat. **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1977.
- Bozkurt, Mustafa. «Yayınlanmamış Özel Notlar.» **F.R.T. Merkezi**, Ankara, 1968-1975.
- Burke, Richard C., Editör. **Instructional Television, Bold New Venture**. Bloomington, Ind.: Indiana University Press, 1971.
- Chu, Godwin C. and Wilbur Schramm. **Learning from Television: What the Research Says**. Stanford, Calif.: Institute for Communication Research, 1967.
- Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe. **Direct Teaching by Television. Report of the European Seminar, Rome 1966**. Strasbourg: Council of Europe, 1967.
- Çilenti, Kâmurân. «Eğitim Teknolojisi ve Eğitim Araçları Merkezleri», Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, 1978.
- Çilenti, Kâmurân ve diğerleri, «YAYKUR'un 1975-1976 Televizyon ve Radyo Programlarının Değerlendirilmesi Hakkında Rapor.» M.E.B. YAYKUR, Yayınlanmamış Rapor, 1977.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. **Türkiye İstatistik Cep Yıllığı**. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü, 1979.
- Devlet Planlama Teşkilâtı. **1974 Programı, Üçüncü Beş Yıl 1973-1977. No. 1343**. Ankara: D.P.T., 1974.
- Ertürk, Selâhattin. **Eğitimde «Program» Geliştirme**. Ankara: Yelkentepe Yayımları 4, 1972.
- Fidan, Nurettin. **Eğitimde Yeni Kavramlar ve İlkeler**. Ankara: Rehber Yayınevi, 1977.

- Gordon, George N. **Classroom Television, New Frontiers in ITV.** New York : Hastings House Publishers, 1971.
- Holmes, Presley D. **Television Research in the Teaching Learning Process.** Wayne : Wayne State University, Doctoral Dissertation, 1959.
- M.E.B. Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi. **Okul Televizyonu Yayınları, Öğretmen Kılavuzu sayı 1.** Ankara: M.E.B. F.R.T.M., 1970.
- M.E.B. F.R.T. İle Eğitim Merkezi, **1972-73 Program Bülteni.** Ankara: M.E.B. F.R.T.E.M., 1972.
- Sarioğlu, Güner. **Televizyon, Program Yapımı ve Yönetimi.** Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi., 1976.
- T.C. Resmî Gazete, «Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname», Karar sayısı: KHK/41, **T.C. Resmî Gazete** s.17760 (20 Temmuz 1982).
- YAYKUR Başkanlığı. «YAYKUR Öğrenci Durum Çizelgesi», yayınlanmamış çizelge, Mayıs 1979, Ankara.
- YAYKUR, Planlama-Programlama-Değerlendirme Dairesi. **Kamu Kurumlarının Ara İnsan Gücü İhtiyaçları ve Eğitim İmkânları.** Ankara: M.E.B. YAYKUR, 1976.
- YAYKUR. **Yaygın Yükseköğretim Kurumu 1975-1976 Yılığı.** Ankara: Film-Radyo-Televizyon İle Eğitim Merkezi, 1976.